

DEMOKRACIJA

Leto IV. - Štev. 21

Trst - Gorica 26. maja 1950

Izhaja vsak petek

Organizirano delo - pogoj uspeha

Veliko število posameznikov, ki stoji ob strani, in se iz raznih razlogov ne udeležujejo praktičnega javnega dela, čeprav se sicer osebno zanimajo za javna vprašanja, je znak nezrelosti političnega okolja, kateremu pripadajo. To so mrtve veje, ki so sicer morda polne dobrih misli, katerih beseda in pomoč bi v obstoječih političnih, prostorskih, gospodarskih itd. organizacijah najbrž lahko veliko koristila. Toda njihovo zadržanje jih pretvarja kvečjemu v »dihurje, ki noč in dan žre knjige, od sebe pa ne dajo nič najmanjše fige, kakor se je slukovito izrazil ob neki priliki že naš Prešeren.

To so ljudje, ki običajno vse vedo in ki so polni dobrih misli. Take ljudi spoznate, čim pričneš z njimi pogovor o politiki. Najprej se vam bodo pritožili, da nobena organizacija ne dela tako in toliko, kakor bi morala, ugotovili bodo potrebo, da bi se morali organizirati vsi, ki pošteno mislijo, morali bi zamenjati gotove osebe itd. Nato vam bodo iznesli svoje poglede, svoje izkušnje, svoje načrte, ki imajo v sebi tajnost ključ, s katerim bi lahko na mah rešili vsa boleča vprašanja, od občinske ceste pa tja do najbolj zapletenih mednarodnih in socialnih vprašanj.

Pred vami bo stal, z eno besedo, tvorec novega družabnega in javnega življenja, čigar nazori bodo imeli samo to napako, da ne dela ničesar, s čimer bi jih praktično preizkušal, ali so uresničljivi, ali odgovarjajo narodnim potrebam, ali so taki, da bi zajeli ljudske množice, kar je v dobi demokracije pogoj vsakega uspeha. Politika pa je namreč področje, kjer stejejo samo uspehi in marsikateri se tako lepa teorija je že doživela svoj popoln praktičen polom!

Same misli torej niso popriče, na katerem bi se danes lahko izživljal človek, ki hoče resnično koristiti svojemu narodu, ki se hoče upravičeno trkati na prsa, da je nekaj napravil. Misli in besede niso dovolj, da bi nekdo lahko pomiril svojo vest, ki mu očita, da ni v tako usodnih časih, kakršne danes preživljamo, napravil ničesar, s čimer bi se izkazal vrednega člana skupnosti, kateri pripadamo. Tu ni izgovora, češ, saj ni nikogar, ki bi me razumel, saj ni nobene skupine, kjer bi lahko sodeloval. Taki predsojdi dokazujejo kvečjemu, da je dotični poedinec prelahoten, da bi svojo misel uveljavljal. Obenem dokazujejo, da je notranje nesposoben, da bi svoje mišljenje primerno prikrojil potrebam okolice in časa, akb bi se to izkazalo za potrebno. Brez teh lastnosti pa je posameznik za družabno delo, kjer je treba upoštevati skupno, ne pa samo lastno voljo, popolnoma nemogoč.

Organizirano delo, skupno delo velikega števila oseb, ki se medsebojno dopolnjujejo, popravljajo, druga drugo popuščajo, je glavni pogoj političnega uspeha. Kdor tega ni sposoben, ne daje s tem nobenega izpričevala sredini, v kateri se nahaja, temveč predvsem sebi, svojemu značaju in znanju.

Širše politične organizacije, politične stranke, so v demokraciji edino stvarno področje, na katerem lahko poedinec stavi svojo osebnost v politično službo celote. Vse politično življenje velikih narodov je organizirano v velikih političnih strankah. Poglejmo Zedinjene države Severne Amerike, kjer je tako rekoč 150 milijonov Američanov organiziranih v samo dveh glavnih političnih strankah, republikanski in demokratski. Podobno je v Angliji, kjer se državljani zbirajo v glavnem okrog laburistične in konservativne stranke.

Toda, ali pomeni to, da ni ne v Angliji, ne v Združenih državah nobenih resničnih osebnosti? Ne! Pač pa so vse te osebnosti samo znane pravilno odrediti svojo pravo vrednost in so tako naše zadostno področje dela v obstoječih političnih strankah. Ako jim kaj ni prav, skušajo izpovedati zmagovito misel v okviru stranke, ako ne uspejo, se zaradi tega užaljeno ne umaknejo. Ne vidijo ničesar nečastnega ali nemogočega, ako sodelujejo tudi pri izvajanju ukrepov, ki jih je izglasovala njim nasprotna večina. Tako je politično življenje narodov resnična demokracija. V tem zavestnem prostovoljnem stapljanju in zlitvanju sicer različnih posameznih koristi v močno skupno voljo, ki najde izraz v široki politični organizaciji, ki družijo pogostoma celo ljudi dokaj različnih gledanj in ne brez osebnih

Borba proti slovanstvu?

Spricho italijanske klepetavosti je včasih dokaj težko napraviti si zanesljivo sodbo o njihovih trditvah. Toda, ako vzamemo za golo resnico vse, kar »Corriere della Sera« in »Giornale di Trieste« pišeta o londonskih izjavah grofa Sforze, se ne moremo otrestiti vtisa, da se nekateri italijanski krogi pač neresno izražajo o dokaj resnih zadevah.

Grof Sforza je dejal, da se mora rešitev tržaškega vprašanja v Italiji ugodnem smislu trenutno iz taktičnih razlogov odgoditi.

Kaj se skriva za tem odlaganjem?

Na prvi pogled ni jasno, kaj se za tem taktičnim odlaganjem skriva, vendar je pa povsem verjetno, da se Italija po višjem nasvetu pač mora ozirati na sedanji Titov položaj. Da odgovarja tak nasvet današnjim jugoslovanskim željam, bi se moglo zaključiti iz zadnjih Kardeljevih izjav. Tudi jugoslovanski zunanji minister namreč smatra, da zaenkrat še ne kaže mačejati tržaškega vprašanja. Medtem prisostvujemo splošni motorne ladje »Avstralijska«, pri čemer zastopa italijansko vlado njen prometni minister Simonini.

To naj vsekakor pomeni, da je rešitev tržaškega vprašanja po mišljenju italijanskih krogov sicer odgodena, vendar pa naj to ne bi pustilo nikakega dvoma o tem, kako naj bi odgodena rešitev na koncu izgledala. Pa tudi sama odgoditev ima značilno ozadje. Zaskrbljeni se vprašujemo, zakaj ravno Italijani izkazujejo tolikšno obzirnost do današnjega Titovega položaja? Verjetno pač v pričakovanju, da bo jutrišnji Titov položaj Italiji nudil nove in večje možnosti. Tre-

nutna žrtve naj bi bila stoodstotno nagajena. In da bi se neugodni protivniki prisilili do molka, uporabljajo celo orožje duhovnega pritiska: Pisec polemičnega članka v »Corriere di Trieste«, ki si je drznil povežati krščanstvo italijanske vladajoče stranke z mržnjo proti slovanstvu, je bil opozorjen, da ima sodelovanje s tem listom za posledico izobčenje iz Katoliške cerkve.

Izgleda torej, da naj bi bila potemtakem pri Italijanih Cerkev v službi države, »instrumentum regni«, medtem ko od Slovanov zahtevajo, da podprejajo svojo narodno politiko koristim in volji take Cerkev. Do Italijanov naj bi Cerkev bila po italijanskih pojmih dekla, do Slovanov pa ne o meje ni gospodar in samodržec. Ali, kar je še težje, iz takega neresnega italijanskega pojmovanja bi se nekako mogel napraviti zaključek na vzporedno razpoloženje pri Angloameričanih. Italijani se namreč ne bi drznili tako odkrito in le s hlinjeno obzirnostjo do Tita omalovaževati slovanstvo občutljivost, ko ne bi tudi pri Angloameričanih opazili ali predpostavljali enakega omalovaževanja. Kajti, ako bi Angloameričani preprečevali grobe in bistvene kršitve, ne govorimo o pravnih enakosti, temveč o najosnovnejših manjšinskih pravicah Slovanov, bi jih Italijani vsaj v tem zanje »upravljalnem« razdobju ne zagrešili. Oni bi se namreč trudili, da bi preprečili svet o svoji plemeniti dalekovidnosti in o sreči tržaških Slovanov, ki imajo srečo okušati dobroto uvidne in velikodušne uprave. To idilično stališče ne bi sicer za one, ki dobro poznajo vrednost najsveča-

nejših italijanskih obljub ničesar pomenilo. Obzir do Tita pa naj bi za Italijane pomenil, da zapadnjaki od Tita nekaj potrebujejo ali pričakujejo, in to po vsej verjetnosti v skorajšnji bodočnosti. In ko bo ta pričakovana usluga izvršena in limona do poslednje kapljice iztisnjena, tedaj nastopi čas polaganja računov, in ti računi naj bi po pričakovanju palače Chigi pomenili veliko pozitivno postavko v korist Italije in še večjo negativno postavko na škodo Jugoslavije.

Da je Tito tako naiven, kakor se tem predsojnim plazilcem dozdeva, da je pripravljen igrati vlogo osla, ki ga lahko podiš in biješ po mili volji in da se kaj takega more pričakovati v resnih političnih krogih, to prepuščamo dobronamerni italijanski publikli.

Kaj je bistvo tržaškega vprašanja?

Vendar tukaj nastaja resnejše vprašanje. Ali gre zares za popolno nerazumevanje bistva tržaškega vprašanja z angloameriške strani? Če hočemo verjeti indiskretnostim Drewa Pearsona, bi bili Amerikanci pripravljeni prepustiti Jugoslaviji od B področja STO-ja le Bujšino, medtem ko bi prepustili Italiji Piran, Izolo in Koper, kar bi pomenilo, da v tržaškem vprašanju vidijo le nacionalno lupino, ne pa gospodarskega in socialnega jedra. Stvar je šla celo tako daleč, da je moralo priti do sovjetske intervencije o priliki razpravljanja o avstrijski pogodbi in šele tedaj so Angloameričani prišli do spoznanja — o čemur po lastnem spoznanju niso imeli najmanjšega pojma —, da tržaško vprašanje ni nacionalno

vprašanje, temveč da je tesno povezano s preureditvijo Srednje Evrope; da ne gre za navaden obmejni spor, marveč da gre za odločitev evropskega pomena.

Kaj čuda, ako spricho takega nepoznavanja evropskih zadev ponekod ne vidijo drugega izhoda iz zapletenega položaja kot v vojni. Z Treitschke je namreč rekel, da ni vojna nič drugega kot nadaljevanje politike v drugi obliki. Kadar se ljudje ne sporazumejo z običajnimi sredstvi, se poslužijo pač neobičajnih, in to je vojna. Vojna je torej posledica nemožnosti, je pa tudi lahko posledica politične nesposobnosti. Kadar se državnik sicer ne znajde, poskuša presekati gordijski vozle, le da ta »ultima ratio« — vojna mora biti tudi »ratio« — razumna rešitev. Ne sme pa biti posledica in odsonost vsake zmožnosti širših pogledov. Vsekakor pa spada v vrsto takih nedostatkov nedopustno podcenjevanje današnje pa tudi pretekle in skorajšnje vloge Slovanov v vseh evropskih zadevah.

Slovani in evropska politika

Ze Gundulić je nazival Slovanse »čuvarje carstva«. Mi bomo dodali, da so skozi ves srednji vek, pa tudi v bližnji preteklosti igrali Slovani usodno vlogo ne samo pri izgrajevanju in ohranjanju, ampak — kadar se jim je prizadevala krivica — tudi pri prepravljanju političnega setava evropske celine, tako da ni pretirano reči, da se brez ali proti Slovanom ne more zamisliti zdrava in uspešna evropska politika.

Celo sam Karel Veliki, čeprav rojen in vzgojen na ozemlju današnje Francije, je imel o tem pozitivno mišljenje, kar je razvidno iz dejstva, da je poveril politično propagando med panonskimi in balkanskimi Slovani solnograškemu nadškofu Arnonu in graškemu patriarhu Tržičanu Fortunatu. Vemo še po Eginhardu, da so vojaške sposobnosti Slovanov prispevale ne samo k zlomu bavarske, temveč tudi obrske države in k prvi temeljni organizaciji Srednje Evrope pred tisoč leti. Ni zgolj slučaj, da je nastopil razpad karolinškega carstva v trenutku, ko je nesposobnost slovanških pravic dovela do devetletnega upora Ljudjevidla Posavskega in da so se srednjeveške slovanске države dvignile iz ruševin srednjeveške Nemčije in Bizanca izza časa križarskih vojn. In ni treba ravno velikega truda, da bi ugotovili, da se slovanška pismenost, o čemur sijajno pričata primer Miroslavovega evangelija v zakladnici Reimske stolnice in primer Brizinskih spomenikov, časovno sklada s početki francoske in italijanske književnosti. Kaj čuda torej, ako so češki, ruski in srbski letopisci plod iste dobe, ko so po nemških, francoskih, angleških in italijanskih samostanih cveteli anali in kronike. Ali tudi na to ne smemo pozabiti, da je v štirinajstem stoletju cesar Karel IV. na svojem rimskem potovanju mogel pozdraviti iz Bologne srbskega carja Dušana kot sebi ravnega ne samo po cesarskem dostojanstvu, temveč tudi po »plemenitosti slovanске naobrazbe«. Zato je povsem nemestno govoriti o kulturni zaostalosti Slovanov, o njihovi politični in umski nezrelosti, o njihovi nesposobnosti za vsako konstruktivno delo, kot to skušajo dokazovati Italijani Američanom v svoji nevarni zaslepljenosti, ki je stala Italijo ruski prodor do Jadranskega morja.

Ni treba ravno globokega preučevanja preteklosti, da se prepričamo ne samo o vojaških vrlinah Slovanov, ki so jim dale značaj »čuvarjev carstva«, temveč tudi o njihovih mirotnovnih in konstruktivnih sposobnostih. Tudi ni slučaj, da je začetek moči Osmanov vezan na oni del Male Azije, kjer je naseljenost Slovanov bila najbolj strnjena — v nekdanjem bivlitijski sv. Metoda — v tedanji Bitunji, in da se naglo širjenje osmanske moči lahko tolmači le z aktivnim sodelovanjem nesposobno potlačene slovanске kaste Male Azije in Balkana. V Turčiji prvih stulitov ni bil dvig do najvišjih dostojanstev in položajev vezan na rod ali na kasto poedincev, ampak na njihovo vojaško in upravno sposobnost. Seznan velikih vezirjev beleži od Sulejmanovega Ibrahima, od Skender-bega, od Ahmeda Hercegovca, od Mehmeda Sokolovića, od Ahmeda Cuprilića do Hasana

Slovanске vrline

(Konec na drugi strani)

Od srede do srede

17. MAJA: Na zasedanju dvanajstih zunanjih ministrov atlantske zveze v Londonu so sklenili ustanoviti novo vodstveno in upravno telo za povezavo skupne strateške in finančne delavnosti. — Kitajski nacionalistični vodja Čung-Kaj-Sek računa z ustanovitvijo kitajske begunske vlade na Japonskem. — V severnoitalijanskem mestu Mantova je prišlo do uboja kmečkega delavca o priliki stavkovnega gibanja. — V bivši italijanski koloniji Eritreji so nemiri in uboji še vedno na dnevnem redu. — Tajnik OZN Trygve Lie je v Moskvi sprejel novinarje in jim dal zmerne izjave o svojem gledanju na politične dogodke.

18. MAJA: Marshallov gospodarski obnovitveni načrt bodo raztegnili še na Kanado in ZDA. — ZDA preučujejo vprašanje svojega velikega preračunskega primanjkljaja; Truman izjavlja glede tega: »Bolje je izogniti se vojni nego uravnovesiti preračuna.« V Egiptu so preprečili atentat proti bivšemu bolgarskemu kralju Simeonu. — Zahodne sile bodo zamenjale sedanjo vojaško zasedbeno upravo v Avstriji s civilnimi komisariji. — V Sovjetski zvezi so proslavljali 150. obletnico smrti maršala Aleksandra Suvorova.

19. MAJA: Zahodne sile bodo v Avstriji zamenjale zasedbeno vojsko z vojaškimi zaščitnimi oddelki. — Angleški laburisti so se ponovno uveljavili v parlamentu, kjer so dosegli 46 glasov večine, čeprav o priliki brezpomembnega glasovanja. — V Grčiji je prišlo do stavke državnih uslužbencev. — Komisija OZN za človeške pravice je zaključila delo. — Mednarodna prehranbena organizacija FAO je zavrnila jugoslovanski predlog o uvedbi mednarodnega kliranga za viške živil, ki preostajajo bogatim državam.

20. MAJA: O priliki ponebrečnega komunističnega prevarnega poskusa v Boliviji je bilo nad 50 upornikov ubitih. — V Indoneziji so še vedno boji med uporniki in vladnimi četami. — V ameriški luči South Amboy so zleteli v zrak štiri ladje, natovorjene z minami. — Proizvodnja italijanskih ladje delnic je v primeri s predvojno nazadovala za štirikrat. — Tajnik OZN Trygve Lie javlja, da predlaga Stalin sestanek starih velikih, ki naj bi skušali rešiti vse sporne zadeve v svetu. — Na povratku v ZDA se je Trygve Lie razgovarjal v Parizu z vodilnimi francoskimi politiki. V tej zvezi govorijo, da bo začel tajnik OZN z veliko pomirjevalno in posredovalno akcijo v korist miru.

21. MAJA: V drugem kolu tekmovalstva za Davisov pokal je teniško moštvo Belgije izločilo Jugoslavijo. — Serij Šehovič je imenovan za novega jugoslovanskega poslanika v Grčiji. — V Beogradu je govoril maršal Tito vojaškemu letalskemu zboru o priliki proslave osemletnice obstoja jugoslovanskega letalstva. — Angleški mornarški krogi so vznemirjeni zaradi prisotstva 30 sovjetskih ribiških ladij v Rokavskem prelivu tik pred začetkom angleških mornarških vaj v domačem vodstvu.

22. MAJA: Na sestanku namestnikov zunanjih ministrov je sovjetski delegat Zarubin izjavil, da je rešitev tržaškega vprašanja pogoj za sklenitev mirovne pogodbe z Avstrijo. — V Firencah je peto zasedanje mednarodne prosvetne ustanove UNESCO. — Tajnik OZN Trygve Lie predlaga sestanek predstavnikov zahodnih in vzhodnih držav. — Truman dolži Sovjete krivde za sedanjo krizo, ki jo preživlja OZN. — Predsednik turške demokratske stranke Dželal Baksar je postal novi predsednik turške republike.

23. MAJA: Maršal Tito je na proslavi dneva letalstva dejal: »Edina naša naloga bo parovati našo socialistično domovino.« — Jugoslovanski delegat pri mednarodni prosvetni ustanovi UNESCO predlaga, naj skliče UNESCO mednarodni kongres za mir. — Tajnik OZN Trygve Lie se je sestel z angleškim zunanjim ministrom Bevinom. — Zahodne sile obtožujejo Sovjete da so ustanovili vzhodno nemško vojsko. — Češkoslovaška vlada je ustanovila ministrstvo za narodno varnost. — Tajnik OZN Trygve Lie predlaga dvajsetleten mirovni načrt. — Holandska kraljica Julijana je na uradnem obisku v Parizu.

Praznik ameriških oboroženih sil

Dne 20. maja so slavile vse ameriške oborožene sile in z njimi ves ameriški narod svoj veliki narodni praznik — prvi »dan ameriških oboroženih sil.« Vsem je znano, s kakšno krvavimi napori so si morale Združene države priboriti svojo svobodo izpod takratne angleške oblasti, ki je skušala z vojaško silo zadušiti njihove težnje po neodvisnosti. Od takrat je ostal v Američanih pojem svobode tesno povezan s pojmom tistih oboroženih sil, ki so to svobodo izvajale in omogočile. Ameriški narod ne slavi torej tega dneva kot spomin na bitke, ki bi mu prinesle gospodstvo nad drugimi narodi, to ni noben imperialistični militarizem. Državljeni Združenih držav slave svojo armado zato, ker je osvobodila njih same, ker vidijo v njej najsigurnejšega poroka za svojo svobodo v sedanosti in bodočnosti.

Danes ni ta naloga ameriških oboroženih sil omejena samo na Združene države. Predsednik Truman je na slavnostnem banketu imel govor, v katerem je izjavil, da ima izpolnjevanje vojske, mornarice in letalstva Združenih držav svoj razlog v tem, ker imajo Združene države dolžnost, da napravijo vse za obdržanje svetovnega miru.

Truman je ob tej priliki izjavil: »Nekateri krogi na svetu razumejo samo veljavo stisnjene pesti. Ko pa ugotovijo, da stisnjena pest ni zadosten argument proti republiki, ki veruje v blagostanje svojega prebivalstva in državljanske pravice vsakega posameznika, potem — in samo potem — verujejo, da bo mir.«

O tej veliki odgovornosti Združe-

nih držav, ki stoji danes na čelu vseh narodov, ki se bore za resnično narodno samostojnost in za svojo bodo posameznika, je govoril tudi general Bradley, ki je izjavil: »Morje je razburkano in smer, kam plovemo, ni zaznamovana. Zeleni bi, da bi lahko sedaj, pet let po koncu vojne v Evropi, izjavili, da demobilizacija naše vojaške sile v letu 1946 ni bila pomota. V letih 1947 in 1948 smo namreč na zahtevo okolišnic, našo vojaško stavbo postopoma obnovili.«

Amerika je takrat gledala s prevelikim idealizmom na povojne razmere in si ni predstavljala do kakšnih zapletljivost je moralo nujno priti med prejšnjimi idejno tako neenotnimi zavezniki. Neresljiv spor je bil nujnost za vsakogar, ki je poznal teorijo komunizma in njegove zahteve. Zato je tudi general Bradley moral reči: »Zeleni bi, da bi vam lahko izjavil, da žive narodi sveta v miru in da mi lahko znižamo našo vojsko, mornarico in letalstvo. Toda dogodki v svetu ne opravčujejo zmanjšanja naših varnostnih ukrepov... Vedno bolj jasna postaja potreba vojaške politike, ki naj zagotovi izvajanje dolgoročnih načrtov oboroženih sil. Bolj kakor kdaj koli postaja tudi jasno, da je obstoj ali padec naše zunanje politike povezan z naraščanjem ali zmanjšanjem naše vojaške pripravljenosti.«

Kljub dejstvu, da se bo Amerika v par letih znašla pred stvarnostjo sovjetske atomske sile, pa je general Bradley odklonil vsako misel na preventivno vojno, ker bi z njo zapadle Združene države in njho-

možganih in pri omizjih premlevalne ideje.

Slovenska demokratska zveza je po svojem programu in načelih dovolj široka organizacija, da bo v njej lahko vsak demokratski nastojen Slovenec, Srb ali Hrvat našel svoje mesto in izpolnil svoje politično poslanstvo. Zato naj ne bo nikogar, ki bi njeno delo samo opazoval, ga tu in tam celo grajal, ne da bi s svojim sodelovanjem tudi sam preizkusil stvarno težo svojih političnih nazorov in obenem s svojim delom doprinesel svoj delež k političnim uspehom našega tukajšnjega življa, ki je vendar od tega odvisna sedanost in bodočnost nas vseh, tako delavca in kmetja, kakor izobraženca ali gospodarstvenika.

Sestanek SDZ za zgoniško občino

V nedeljo popoldne, 21. maja, smo se zbrali v Malem Repnu. Iz Zgonika, Saleza, Gabrovca, Brišček, Koldrovce, iz Nabrežine, Slivna, Sv. Križa in od drugod smo pohiteli na sestanek, ki je glede na obdelavane gospodarske, narodna in politična vprašanja vzbudil živo zanimanje vseh prisotnih. SDZ za STO sta zastopala Mihael hael Flajban in dr. Josip Agneletto.

Sestanek je otvoril in vodil predsednik SDZ za zgoniško občino in član glavnega odbora SDZ obč. svetovalec Janko Grilanc, ki je po pozdravnih besedah dal besedo predsedniku SDZ dr. Josipu Agnelettu.

Ta je obrazložil stališče SDZ proti ustanovitvi osrednje mlekarne v Trstu, ki se popolnoma krije s stališčem vseh naših kmetov in živinorejcev. Tržaško mesto se je razvilo v zadnjih 150. letih od neznanega mesteca v svetovno trgovsko in pomorsko središče — brez osrednje mlekarne. Svobodna prodaja mleka naših kmetov in istrskih mlekaric po tržaških družinah ni nikoli ogrožala tržaškega zdravstva. Osrednja mlekarica bi pomenila konec svobodne prodaje mleka v tržaškem mestu, bi povzročila višje cene za potrošnike in manjše cene za oddajalce mleka. Ona bi pomenila nepopravljive udarce za vse našo živinorejo in bi postavila v resno nevarnost gospodarski obstoj slovenskega kmeta na STO-ju.

Nato je dr. Agneletto govoril o slovenskem jeziku in o njegovi rabi. Od nas samih je odvisno, da v vztrajno in dosledno rabo slovenske besede povsod, v privatnem in javnem življenju, v tržaških trgovinah, v gostilnah, na tramvajih, železnica, avtobusih in v uradih pripomoremo slovenskemu jeziku do one veljave in ugleda, ki ga je naš jezik užival pred prvo svetovno vojno. Dokler se bodo sami Slovenci izogibali rabi svojega jezika, bodo zaman pričakovali spoštovanja in upoštevanja od strani Italijanov. Fašizem je postavil zahtevo, da se mora slovenski jezik iztržiti, ali slovenski jezik je ostal in fašizem propadel. Danes raba slovenskega jezika ni prepovedana, ampak mu priznava mirovna pogodba popolno enakopravnost z italijanskim jezikom. Narod, ki se ne spouje sam, zastoji pričakuje, da ga bodo drugi spoštovali!

V svojem daljšem govoru je dr. Agneletto izpovedno obrazložil, zakaj je za Slovence in Hrvatce življenjske nujnosti, da se ohrani Svobodno tržaško ozemlje. Naglasil je, da je predlog zapadnih velesil od 20. marca 1948, da se Trst vrne Italiji, danes že pokopan. Samo na STO-ju je zajamčen Slovencev in Hrvatov narodni obstoj, gospodarski in kul-

turni napredek; povratek pod Italijo bi pomenil za nas stalno propadanje in končno smrt. To naj uvažujejo oni, ki se danes igrajo z mislijo, da se izroči Trst Italiji, pa naj bodo kominformisti ali titovci.

Po temeljitih izjavah dr. Agneletta, ki se je dotaknil tudi svetovnih razmer, je bilo deklamirano s posebnim poudarkom in zanosom Gregorčičevo »Vstajenje«.

Nato je predsednik Grilanc dal besedo podpredsedniku SDZ Kristjanu Tencetu, kamnoseku iz Sv. Križa. Njegov govor je bil pravi izliv slovenske duše, one duše, ki je toliko trpela pod fašizmom, ki se je zagnala v osvobodilno borbo z brezmejnimi pogumom in prepričanju, da pride tudi za slovenski narod dan vstajenja. Ali mesto vstajenja, je doživel ogromen del slovenskega naroda tam preko željezne zaves, ponovno Kalvarijo! Naša mladina živi, kakor da ne bi bila občutila tragedije svojega naroda, kakor se ne bi zavedala, kaj se dogaja tam preko, kakor bi ne bila sestavni del slovenskega plemena. Fašizem in komunistična »fratelanca« sta zadušila v velikem delu naše mladine narodno zavest, čut slovenske in slovenske skupnosti. SDZ je bila ona, ki je l. 1947, pričela znova orati našo narodno ledino, ki je nastopila proti razkrajajoči fratelanca, ki je zopet dvignila visoko narodne vrednote in svetlinje slovenskega naroda ter jih obvarovala pred razkrojnimi narod uničujočim delom obojega komunizma. Po Kalvariji pride tudi za slovenske narode dan vstajenja in svobodnega življenja. Govor Kristjana Tenceta, ki je bil po obliki in vsebini dovršen, je bil pravi odsev misli, upov in želja vseh zborovalcev.

Končno je povzel besedo član okrožnega odbora SDZ v Nabrežini, Josip Kralj, kmetovalec iz Slivnega. Mirna in jasna izjavljala govornikova o naših gospodarskih vprašanjih, o osrednji mlekarici, o potrebi gospodarskih ustanov in organizacij so zborovalci sledili z velikim zanimanjem. Josipa Kralja pozna naša demokratska javnost že od njegovega prvega nastopa na prvem shodu SDZ v Mavhinhah l. 1948. Zaljubljen nam prostor ne dopušča, da bi podali obširneje njegov zanimiv govor.

Govorom je sledila živahna in zanimiva debata, v katero je poseglo veliko število prisotnih. Zborovanje je končalo s sklepi za akcijo proti osrednji mlekarici, za akcijo za Svobodno tržaško ozemlje in za uveljavljanje slovenske besede.

Predsednik Janko Grilanc je po trirurnem razpravljanju zaključil res lepo uspešno zborovanje ob petju naše narodne himne.

Vesti s Tržaškega

Vpisovanje v prvi razred slov. srednjih šol

Solsko leto gre h koncu. V kratkem se začne vpisovanje v prvi razred slovenskih srednjih šol. Naj ne bo tržaškega Slovence ali tržaške Slovenke, ki ne bi svojega otroka po zaključenem osnovnem šolskem pouku vpisal na eno izmed slovenskih srednjih ali strokovnih nadaljevalnih šol na našem ozemlju!

Borba tržaških Slovencev za resnično demokracijo našega javnega življenja in za priznanje vseh naših najosnovnejših državljanov pravic je težka. Priporočila pa si bomo vse pravice, ki nam kot svobodnim državljanom pripadajo, in če bodo vsi naši napori združeni proti istemu cilju!

Obramba naših šol je važen mejnik na poti k označenemu cilju.

Zato vpisujte svoje otroke v slovenske šole!

Izpitni na nižji srednji šoli

Na slovenski nižji srednji šoli v Trstu, ul. della Scuola Nuova 14, bodo v juniju naslednji izpiti:

1. Sprejemni izpit: začetek 16. junija. Vsak učenec naj vloži do 31. maja prošnjo na kolikovanem papirju za 24 lir in ji priloži:

- Rojstni list anagrafskega urada, kolkovan s 24. lirami;
- Potrdilo o ponovnem cepljenju;
- Potrdilo o istovetnosti;
- Potrdilo o plačani taksi 150 lir.

V pisarni pa plača 100 lir za kolek na diplomu, papir in izpitne stroške.

2. Nižji tečajni izpit: začetek 21. junija. Prošnjo je treba vložiti do 5. junija. Taksa znaša 350 lir, izpitni stroški 200 lir.

3. Privatni vstopni izpit: v drugi polovici junija. Prošnjo je treba vložiti do 1. junija. Taksa znaša 300 lir.

Vse takse se plačajo na pošti na položnici za šolske takse tek. račun št. 11-124. *Ravnateljstvo*

Uradne ure pisarne SDZ

Pisarna Slovenske demokratske zveze v Trstu v ulici Machiavelli 22-II je uvedla do nadaljnjega uradne ure za stranke vsak dan od 10-12 popoldne; v ponedeljekin, sredo in petek pa tudi popoldne od 18-19 ure.

Članom in prijateljem SDZ nudi pisarna — poleg rednega poslovanja — vse pravne nasvete katere koli vrste. *Tajništvo SDZ*

Borba proti slovanstvu?

(Nadaljevanje s prve strani)

Predojeviča in celo do pomembnih odpadnikov Napoleonove dobe, do Bosanca Džesar-paše, zmagovalca pri Akonu, do Mehmed Alije, do Ali-paše Tepelenskega, do Mehmeda Bušatlije, do Hercegovca Pagan Ogluja, celo vrsto mož, po čijih žilah se je pretakala slovenska kri. Tudi ne smemo pozabiti, da so živele na Porti pomembne žene, kot n. pr. Olivera Lazarjeva in Mara Ivankovičeva ter za časa najpomembnejših sultanov ščitile razen Atosa tudi druge slovenske cerkve in svetišča, in pripomogle k imenovanju svojih zaščitencev na položaj patriarha. Vedimo, da je bilo razdobje — in sicer v najslabši dobi Osmanov — ko je bila v upravi in celo na samem sultanovem dvoru srbohrvaščina službeni jezik za Evropo, tako da so jo obvladali ob Bajazida, Mohamed II, Selim I. in celo sam Sulejman, kakor tudi njegovi sinovi Mustafa, Bajazid in slednji Selim II., sin Rusije Roksolane.

Lahko bi nadaljevali z opisovanjem konstruktivne vloge Slovanov pri izgradnji habsburške monarhije in v samem Trsta, vendar naj zaostane, da so Čehi in Hrvati leta 1526, spoznavajoč svoje narodne potrebe, izbrali Ferdinanda I. za svojega kralja in da je Ferdinand I. predvsem zaradi aktivnega pristanka Slovanov, Rusinov in Srbov — naj glede zadnjih navedemo samo primer carja Jovana, ustanovitelja Subotice — prišel na ogrski prestol, čeravno je imel za protivnika Slavonca Ivana Zapoljskega, znamenitega zakonodajca Stjepana z Vrbovca (čigar ime so pomazirali v Istvan Verboczy) in Dalmatinca Utješeničevca.

Slovenska zvezda je za tem za nekaj časa zbledela sredi razsula in ruševin tridesetletne vojne, ali dala je človeštvu poleg Komenskega, avtorja znamenitega dela »Orbis pictus«, tudi Slovenca Vego. A ko je bilo treba proti stremljenju tedaj na pol slovenske Pruske ojačiti habsburško monarhijo, so bili Hrvati prvi, takoj za tem, ko je zasedel prestol Karel VI., ki so s svojo hrvaško Pragmatično sankcijo iz leta 1712 in s svojo aktivno pomočjo v šleških vojnah reševali tvorbo Srednje Evrope pred Friderikom Velikim, začetnikom nemškega imperializma.

Obvestilo

Prihodnja redna seja glavnega odbora Slovenske demokratske zveze za STO v Trstu bo v nedeljo 4. junija t. l. ob 16. uri na sedežu krajevne organizacije v Nabrežini št. 118. *Iz tajništva SDZ*

Sv. Križ

V soboto dne 13. t. m. proti večeru sta v bregu pod Sv. Križem na prostoru imenovanem »pod vod« brata Marij in Rihard Sedmak postavila mrežo za kalamare.

Ko sta v nedeljo jutraj po četrti uri prispela na lice mesta, da bi potegnili mrežo, sta takoj opazila, da z mrežo nekaj ni v redu, ker je bila po enem delu potopljena.

Potopljenemu delu mreže se je približal Marij in skušal mrežo izvlčiti iz vode. Zdelo se mu je, da se je nekaj moralo pripetiti. Končno je pa vendarle uspel, da je privzdignil mrežo in tedaj se mu je namesto kalamarov prikazal ogromen rep velike ribe.

Laštink mreže Rihard je ribo najprej odpeljal v Sv. Križ, od tam pa v Miramar, da plen prijavi policiji. Ta je telefonirala pomorski policiji v Trst, nakar je prispela komisija, ki je ugotovila, da riba sicer ni užitna, vendar so ga vprašali, kaj zahteva zanjo, ker bi jo prevzeli za muzej.

Rihard Sedmak je menil, da bi mu truda in škode za raztrganc mrežo ne poplačali, ako bi mu zanj dali tudi 20.000 lir. Ker je pa riba namenjena muzeju, bi se zadovoljil tudi s polovičnim zneskom. Zal gospoda ni imela razumevanje za malega ribiča ter mu je ponudila smešno nizke zneske s pripombo, če se s tem ne zadovolji, naj si jo odpelje kamor hoče... Tako se je naš ribič moral zadovoljiti z neznačajno odškodnino, tržaški muzej se je pa obogatil za redek štiri metre dolg primer »Selaceus vorax«, ki sicer živi le v južnih morjih, k nam pa le redko kdaj zaide.

Repentabor

V soboto 20. maja smo na Repentaboru pokopali občinskega svetovalec, posestnika in gostilničarja Alojzija Furlana. Prijubljenost pokojnika je dokazala ogromno število posrebecev. Zastopane so bile vse slovenske politične struje. Pokojnika so na zadnji poti spremlili v velikem številu njegovi stanovski tovariši in občinski svetovalci repentaborske občine.

Akcijski odbor za obrambo Svobodnega trž. ozemlja

Rešitev tržaškega vprašanja izven mirovne pogodbe - nemogoča

Zadnji razvoj tržaškega vprašanja je vsekakor imel svojo pozitivno stran: v lokalnem merilu so se precizirala stališča posameznih političnih strank, v mednarodnem merilu so se točneje opredelile posamezne države.

Gotovo se nam ne bo mogla očitati neskrupnost, če trdimo, da je k razčiščenju pojmov in lokalnem merilu v veliki meri doprinesel ravno Akcijski odbor za obrambo STO-ja, ki je v imenu tukajšnjega slovenskega in hrvaškega ljudstva odkrito in jasno nastopil proti vsem poskusom — naj prihajajo od katere koli strani —, da bi se Svobodno tržaško ozemlje, v navzkrižju z mirovno pogodbo, v celoti, ali pa delno (s Trstom) vrnilo pod oblast Italije. S svojim nastopom je Akcijski odbor tolmačil resnično voljo in razpoloženje vsega slovenskega in hrvaškega prebivalstva STO-ja, ne glede na ideologijo, kateri sledi in ne glede na stranke, katerim pripada. Naše ljudstvo si da v svoji dobrodušni lahkoovernosti marsikaj natvezati, nihče pa ga ne bo mogel prepričati o potrebi in primernosti, da se zopet vrne pod oblast Italije, ali da celo da svoj pristane na tak gorostasti predlog. Zaradi tega si nobena politična stranka ni drznila stopiti odkrito s takimi predlogi niti pred lastne pristaje. Če se je ta ali oni propagandist v svoji uradni vni kakšenkrat zarezal in so poslušalci uganili, kje tiči zajec, so ga kratko in malo naglani, češ: »Pojd v Italijo, če hočeš, ti — mi smo je ime-li dovolj!«

Predlog od 20. marca 1948 - pokopan

V mednarodnem merilu se je položaj razčistil v dveh smereh: pri štirih velesilah in pri obeh sosednjih državah, Italiji in Jugoslaviji. Od štirih velesil je Sovjetska zveza, kakor je bilo pričakovati, ne samo molče prešla preko znezanega anglo - ameriško - francoskega predloga od 20. marca 1948, naj bi se STO vrnilo Italiji, temveč je s posebno noto zapadnim velesilam postavila zahtevo po ostvartvi STO-ja v smislu mirovne pogodbe in je ravnokar še sporočila, da ne bo podpisala mirovne pogodbe z Avstrijo, dokler se ne reši tržaško vprašanje. Jasno je seveda, da za slednje Sovjetska zveza s svojo noto tudi svoje posebne cilje, ki nimajo z željami in z voljo prebivalstva STO-ja nobene zveze, toda jasno je tudi, da je dala s tem razumeti, da ne bo dovolila, da bi se tržaško vprašanje reševalo in rešilo brez nje.

Zahodne velesile s svoje strani niso še odgovorile na sovjetsko noto — ker ta nota in odgovor na njo presegata, kakor rečeno, ozki okvir tržaškega vprašanja — a tudi niso potrdile, še manj pa ponovile svoj predlog od 20. marca 1948. Nasprotno: po časopisnih vesteh ob priliki nedavnega zasedanja Atlantskega sveta v Londonu niso tega predloga niti omenile, pač pa so grof Sforzi svetovalec, naj išče — direktno sporazum z Jugoslavijo.

Italija hoče revizijo mirovne pogodbe

Vse kaže, da bo grof Sforza ubral to pot in da bo ne samo opustil svoje sklicevanje na predlog od 20. marca 1948, in potemakem tudi svojo zahtevo po vrnitvi vsega STO-ja s cono B vred ter da bo skušal postaviti zahtevo po vrnitvi tistega dela STO-ja, kjer so Italijani v večini, to je na podlagi narodnostnih meja. Pri tem bo objubil — kakor je že storil po prvi svetovni vojni — Slovencev, ko bi prišli zopet pod oblast Italije, razne dobrote na kulturnem polju. Te objube bi se potem izpolnjevale po znanem starem receptu po prvi svetovni vojni in po novem receptu na Gorškem, v Benečiji in v Kanalski dolini.

Na ta način bi grof Sforza obenem dosegel, kar je njegov zadnji cilj: začetek revizije mirovne pogodbe. Revizija bi se zaenkrat začela pri STO-ju na naš račun in bi

se v ugodnem trenutku nadaljevala tudi glede jugoslovanskega ozemlja, potem, ko bi, po tržaškem zgledu, padlo doslej veljavno načelo, da mesta spadajo k svojemu ozadju in ne narobe.

Da je tako reševanje tržaškega vprašanja brez stvarne podlage za uspeh, smo že ugotovili, ko smo govorili o meji pri Kopru, pri Kolonkovcu in na Skokliji...

Kaj pravi Jugoslavija?

Kakšno stališče bo zavzela Jugoslavija v tem novem položaju? V tem pogledu se lahko sklicujemo na dve uradni izjavi: Titovo, ki je že znana in ki poudarja, da rešitev tega vprašanja ni ravno tako nujna, izhaja iz podlage sporazuma s Togliattijem (kar pomeni Trst — Italiji) in Kardeljevo. Zunanji minister Kardelj je na nedavni seji komisije za zunanje zadeve Ljudske skupščine v Beogradu izjavil, da bi bilo direkten sporazum z Italijo glede tržaškega vprašanja »na podlagi enakopravnih pogojev« predpostaviti mirovni pogodbi. »Za Jugoslavijo — je dejal — tako izvajanje mirovne pogodbe, kakor sporazum z Italijo o tržaškem vprašanju pomenita odprave precejšnjemu delu narodnostno jugoslovanskega ozemlja, toda v sedanjem položaju je sporazum na podlagi enakopravnih pogojev« predpostaviti mirovni pogodbi, ker bi tak sporazum predstavljal znaten doprinos za okrepitev miru v tem delu Evrope in za razvoj mirnega sodelovanja med Italijo in Jugoslavijo.

Kakšen sporazum je mogoč?

Res je, da je kompromisna rešitev tržaškega vprašanja z ustanovitvijo Svobodnega tržaškega ozemlja vključevala — kot vsak kompromis in vsaka poravnava — na obeh straneh odpoved precejšnjemu številu članov narodne skupnosti, res pa je tudi, da je bila le s tako rešitvijo dana podlaga za ustvaritev miru v tem delu Evrope in za razvoj mirnega sodelovanja med Italijo in Jugoslavijo. Z ustanovitvijo STO-ja ni bil niti en Italijan tega ozemlja izročen Jugoslaviji in niti en Jugoslovane tega ozemlja prepuščen Italiji in je bila vsem Italijanom in vsem Jugoslovanom tega ozemlja poverjena plemenita vloga posredovalcev med obema državama. Sporazum med Italijo in Jugoslavijo izven mirovne pogodbe bi pa imel nujen kot predpogoj definitivno izročitev precejšnjega dela narodne skupnosti tuji oblasti, to je, kar se nas tiče, precejšnjega dela tržaških Slovencev Italiji. Kako naj bi tak sporazum predstavljal znaten doprinos »za okrepitev« miru v tem delu Evrope, tega noben tržaški Slovenec ne more in ne bo mogel razumeti. In mnenja smo, da gre pri reševanju tržaškega vprašanja predvsem beseda tržaškemu ljudstvu in torej tudi tržaškim Slovencev!

Očividno je, to je jasno tudi ministru Kardelju, če je v nadaljevanju svojih izjav ugotovil, da danes še ne obstajajo pogoji za direktno rešitev tega vprašanja. Ker pa odgovorni državniki v Italiji in v Jugoslaviji pravilno naglašajo nujno potrebo po razvoju medsebojnih prijateljskih odnosov kljub gornjemu dejstvu, je logično edino možni zaključek ta-le: da je edino realno iskati pot za mirno in prijateljsko sodelovanje med obema državama v okviru mirovne pogodbe!

Gotovo je, da pri urejanju nadaljnjega življenja STO-ja pripada prednostna vloga ravno obema sosednjim državama. Na njiju dveh je, da odstranita ovire in ustvarita podlago za tako prednostno udeleževanje in sodelovanje izključitvijo, ali vsaj omejitvijo vpliva manj prizadetih.

Le tako sporazumevanje in sodelovanje bodo pozdravili vsi tržaški Slovenci.

Iz tajništva Akcijskega odbora za obrambo Svob. trž. ozemlja

PO ITALIJI

Zanimanje za zunanje politični vrvež v Italiji pojema; skorajšnje poročilo zunanjega ministra Sforze v okviru parlamenta bo zaključilo to kratko dobo življenja zasledovanja mednarodnih prilik po italijanski javnosti. Italija se po zaključku londonskega zasedanja držav atlantske zveze začela zavedati svetovne stvarnosti in svojega dejanskega položaja v velikanskem spopadu zaahodne in vzhodne sveta. Italijansko iztreznjenje, čeprav kasno in prihuljeno, more stvari miru na svetu samo koristiti. Vendar si ne smemo zaradi tega delati že sedaj prevelikih utvar... Čudna so pota politike, posebno v deželi, kjer vsak povprečno izobraženi meščan obuzuje Machiavellija, da trenutno ne omenjamo D'Annunzia in Mussolinija.

Sodelovanje republikancev in saragatovcev

Prišlo je v preteklem tednu do skupnega nastopa republikancev in saragatovcev, glede bodočih upravnih volitev in glede skupne obrambe položajev v javnopravnih ustanovah, iz katerih demokratski sistematično izrivajo pristaje drugih strank, čeprav članic vladne koalicije. Akcijo vodita predsednika republikanske in saragatovske parlamentarne skupine Bennani in Amadeo; želje vladne opozicije pa tolnači Saragat, ki je imel glede tega že več razgovorov z vladnim predsednikom De Gasperijem in tajnikom demokratske stranke Gonello.

Saragat in COMISCO

Saragat stopa torej zopet v opredeljevalno notranje politike. To je verjetno posledica opogumljajočega posredovanja socialistične internacionale COMISCO pri

reševanju spora med saragatovci in romitovci. COMISCO svari ob skupini, naj trezno motri svoje izglede v italijanski notranje politični borbi in naj se v bodoče izogiba škodljivemu natočevanju in sumničenja pri sestavljanju poročil COMISCO-u o prilikah v socialdemokratskem življenju Italije. Po najnovejših vesteh je osrednje tajništvo COMISCO-a ponudilo obema strpima socialističnim frakcijama svoje pomirjevalno posredovanje.

Vladni ukrepi

Vlada je zopet podaljšala za eno leto blok stanovanjskih najemnin, za katere je pa dovolila le majhne poviške. S tem se je ponovno izognila delikatnemu vprašanju, ki od blizu zadeva koristi velikega dela prebivalstva.

Vlada se je odločno postavila proti nameram socialkomunistične parlamentarne opozicije, da bi se izvršila revizija člena 59 ustave, ki določa način imenovanja senatorjev in dobo njihovih mandata. V samem senatu je tozadevno glasovanje izpadlo v korist vlade.

Mučno je odjeknil v delavskih vrstah vladni ukrep o ukinitvi FIM-a, to je državne finančne ustanove, ki je doslej uspešno podpirala italijansko težko in srednjo industrijo. Brez podpore FIM-a bi že mnogo italijanskih industrijskih podjetij moralo propasti in vreči na cesto na stotine tisočev strokovnih delavcev. Zato je razburjenje zaradi tega vladnega ukrepa razumljivo in utemeljeno; dejstvo, da je vlada določila deset milijard lir za podporo ogroženim industriji po ukinitvi FIM-a, ni tega razburjenja odpravilo oziroma ublažilo. Zakaj je vlada ukinitila FIM? Ali zato, da bo v večji meri deležna podpore raznih snujočih se mednarodnih finančnih forumov za dvig proizvodnje evropske industrije?

Kmetstvo prebivalstvo Združenih držav

Okoli 19 odst. vsega prebivalstva Združenih držav — to je okoli 27,776.000 oseb — prištevajo med kmete. Ta odstotek znači 4 odst. povišek proti letu 1945, povišek, ki se ga smatra kot presežek rojstva nad smrtno, ker presegajo primeri rojstev v kmetijskih predelih povprečno za 25 odst. dobo leta 1930-1939.

Kmetstvo preseljevanje zaznamuje za leto 1948 izselitev enega milijona 300.000 oseb proti priseljenosti 1.600.000 oseb; polovico tega gibanja lahko smatramo kot stalni pojav. *A. S.*

Nova vrsta perutnine

Ameriška kmetovalska tehnika bo mogoče Evropi za križanico turščice prinesla v dar tudi novo vrsto perutnine. Poljedelsko ministrstvo preizkuša namreč v sodelovanju s kmetijskimi društvi 20 držav Zveze gospodarski pomen nove vrste kokoši, katere so ustvarili s točno uporabo Mendelove genetične teorije. Izvršili so veliko številno zapletenih križanj raznih vrst perutnine in skušali doseči izboljšanje rase. Nove kokoši so zelo močne, težke in se hitreje razvijajo kot vse druge vrste. Nesejo tudi mnogo večje število jajc kot običajne kokoši.

V avstralskem sprejemnem taborišču

II.

Po presenečenjih, ki smo jih doživeli ob svojem prvem sprejemu po Sideyu, smo se torej vrnili na ladjo. Čez pol ure pa jo že mahamo na vlak, ki nas bo odpeljal v Bathurst, kjer je taborišče za nove vseljence.

Tudi vlak je tu posebnost. Ima samo prvi in drugi razred, a nikakega sprevodnika. V ostalem pa je zelo podoben kamniškemu vlaku, ki ne je ustavljal, ne da bi vedel, kje in zakaj, ter je sploh opravljal svojo pot z znano »brzino«. Saj smo za približno 130 milj vozili celih 8 ur!

Vozili smo se komaj dobro uro, ko se te vlaku podobne škafije nenadoma ustavijo. Izstopim, gledam okoli, a ne vidim nobenega razloga za prekinitev vožnje. Toda čez nekaj časa se vlak zopet premakne in nas z brzino navadnega kolesarja popelje preko krasnih in očarljivih Modrih planin. Bila je noč in jih zaradi tega nisem mogel občudovati.

Okoli tretje ure zjutraj jo končno prisekamo v Bathurst. Na postaji nas čakajo avtobusi, ki nas popeljejo v 10 km oddaljeno taborišče.

Izstopimo pred kinodvorano. Ob vstopu v dvorano, kjer so nam postregli z mlekom, kavo ali čajem in nadevanimi kruhi, dobimo vsak svojo vizitko. Na njej je naše ime, bive državljanstvo, vpisna številka taborišča, predel, kjer stanujemo, in kuhinja, v kateri ješ. To je bil naš prvi pozdrav v taborišču, ki je vsakega dokazoval dobro organizacijo in red.

Nato nas zopet naložijo na avtobuse. »Kam pa sedaj?« se sprašujemo vsi. Ne daleč, le do našega bloka. Tu nas razmestijo po šotorih, dajo vsakemu posteljo, dve rjuhi, štiri odeje, blazino, tri krožnike, skodelo, jedilni pribor, jedilno karto in ... higienski papir.

Potem ko vse to razmestim v dokaj prostornem šotoru za štiri osebe, se odpravim za zajtrk, ki je po angleški navadi obilen: porridge (riževa jed), maslo, med, meso, jajce, čaj, limonada. Ker je nedelja, jo najprej mahnem na inšpekcijo po taborišču.

Nekaj ogromnega: 5000 ljudi, 12 blokov, 2 km premera. No, lepa stvar. Saj rabim pol ure, da pridem do taboriščne pošte, 25 minut do zdravilnice, 20 minut do upravnega oddelka, in eno uro do kraja, kjer so dekleta...

V ponedeljek začne vpisovanje. Predaš potni list, a v zameno dobiš modre vpisne knjižice. Pred tem je še zdravniški pregled, ali točneje povedano samo rentgenološki pregled.

Vpisne knjižice so nekaj podobnega kakor rdeča knjižica v Italiji, kjer so vpisani tvoji podatki in kamor ti skozi dve leti pritisakajo pečate, ko si prijavil izpremembo stanovanja ali posla. Vsi moški smo po poklicu ... delavci, in ženske ... služkinje. Vpišemo se še pri uradu za pomoč brezposelnim, in končno je vpisovanje v dopoldnevno končano.

Naslednji dan dvignemo oblačila: 2 »skolski« majici, 2 srajci, dveje spodnjih hlač, dva para volnenih nogavic, dva robca, volneno obleko, visoke čevlje in povrh še klobuki. Pozabil sem še omeniti namramnice. Vse to so civilne obleke, povsem nove, vendar vsi kroji so enaki, barve zelo podobne, tako da izgledamo naslednji dan kot nekakšna armada.

V sredo smo imeli carinski pregled kovčgov. Komplikirano? Niti najmanj! S seboj lahko prineseš 400 cigaret in vse zasebne stvari.

Ne pozabite navesti v carinski izjavi (na ladji!) cigarete, blago, kolo, orodje, porcelan in vse podobne stvari. Kdor je točno izpolnil carinsko izjavo, ne plača namreč niti pare carine.

Sedaj imam nekaj časa miru pred raznimi formalnostmi in tako si lahko ogledam taborišče, v katerem se voziš z avtobusom z ene strani na drugo. Posebni bloki so za samce, drugi zopet za družine z otroki, in prav na nasprotni strani od našega bloka so dekleta. V taborišču imaš bolnico, kino, plesišče, telovadnico, nogometno igrišče, kantino, fotografa, šolo, garaže, mehanske delavnice, magacine, mesnice itd.

Kaj delaš v taborišču? Nič, prav nič. Zato se vsedeš v avto in se zapelješ v bližnji Bathurst, ali greš na izlet v bližnje planine, ali, če imaš denar in čutiš potrebo, kamor koli po Avstraliji. Nihče te nič ne vpraša ali pobara za dokumente. Zlata svoboda pod modrim nebom Avstralije!

Ali potovanje se ti ne izplača, ker bi preveč potrosil, medtem ko v taborišču kar nekaj dobro živiš. Tako imaš za vsak dan že omenjeni zajtrk, kruha je v izobilju, prav tako čaj in limonade. Za kosilo dobiš juho, meso, dve prikuhi, kompot, maslo, med. Večerja je za navade naših želodcev nekoliko neprikladna: dobiš jo že ob 5. uri in je dokaj lahka, meso, zelenjava, puding. Iz tega je razvidno, da se nikakor ni bati, da bi umrl od lakote. Nasprotno! V par dneh se boš tako preobdelal mesa, da ga niti videti več ne boš hotel. Poleg te obilne hrane in preobilice prostega časa, dobiš pa še vsak teden 5 funtov, saj si vendar brezposeln!

Kako izgleda Bathurst? Mestce z 12.000 prebivalcev, središče pokrajine. Dve glavni, skoraj edini ulici, dolge približno poldrug kilometer, vzdolž teh ulic pa so pri-

tične hiše s prodajalnami, banke, pivnice, muzeji, cerkve in z nešteti parki. Sicer pa so hiše v okolici po par kilometrov oddaljene druga od druge, pri hišah je nekoliko obdelanega polja, kak sadovnjak, vidiš kravo ali prašiča. Drugače samo zemlja, neobdelana zemlja, po kateri raste trava in plevel, ki redita črede ovac. Kaj vse bi na tej zemlji pridelal evropski kmet!

Toda brezdelje vsem prevlada in vsi si želimo, da bi bili čimprej poslani na delo. Kako izgleda ta postopek? Urad za delo te pokliče v pisarno in ti ponudi zaposlitev. Po svoji prosti volji jo sprejmeš ali odbiješ. Če odbiješ te spet pokličejo čez kak teden. Odbiješ lahko dvakrat, a če odbiješ v tretje, te puste gniti v taborišču kakega pol leta. Kakšna je zaposlitev? Poročeni gredo večinoma na delo v tovarne v mesta, ali pa na kmetije. Dekleta lahko volijo med bolnico in zaposlitvijo v zasebnih hišah kot služkinje, kuharice, sobarice, da pazijo na otroke in podobno. Samci pa gredo ali na železnico, ali na cesto, v oddaljene tovarne, predvsem v tovarne cementa in na žage, h gradnji hiš, polaganju kablov, kanalizaciji, k vodnim gradbam ali celo na lov na kunce. Da tudi to obstoja, saj je te zalege toliko, da dela velikansko škodo.

Veseli smo torej bili, ko so nas po približno desetih dneh pričeli klicati na delo. Ze je odšlo na delo 95 odst. naseljenec našega transporta, le mene ne kličejo. Sele čez mesec dni dobim tudi jaz poziv. Dodeljen sem na državno žago v Canberri, glavnem mestu Avstralije. Skupno s tremi Srbi, dvema Madžaroma, enim Rumunom, Poljaki, Rusi in Čehi, zapušča taborišče, da se opoldne vsedemo v Bathurstu na vlak, ki nas preko Sidneya odpelja na naše delovno mesto.

Lori

DARKO TOROŠ ustreljen

Kakor smo svoj čas že poročali, je bila skupina briških fantov in deklet obsojena v Solkanu od strani komunističnega Ljudskega sodišča. Trije so dobili smrtno kazen, drugi pa več let zopora s prisilnim delom. Dva na smrt obsojena sta v Italiji, tretji, Darko Toroš iz Medane v zapadnih Brdih pa je bil prisoten na razpravi. Kakor poroča komunistični tednik »Nova Gorica«, je bila smrtna obsodba nad Darkom Torošem izvršena. Ustrelili so ga dne 16. marca t. l. Zaman sta oče in mati, ki živita v Medani, upala na pomilostitev. Zaman je skupina briških mater zahtevala pomilostitev, saj je bil Darko Toroš partizanski borec. Tako tudi vsi ostali obsojenci. Nobeden od te sku-

pine ni bil v času borbe izven partizanskih vrst. In če so se po borbi uprli, če so s svojim zadržanjem pokazali, da niso zadovoljni s komunističnim režimom, ki jih je zasužnil, niso zaslužili niti najmanjše kazni.

Mučeništvo mladega briškega poljedelca Darkota Toroša je svetel primer antikomunističnega prepričanja našega naroda.

Kdor se bori za pravice in za svobodo svojega naroda, bo živel večno. Ta resnica je tudi večna, Darko Toroš. Ko se je narava obujala v pomlad, si 16. marca 1950 daroval pomlad svojega življenja na oltar za odrešenje svojega naroda, ki si ga tako ljubil, kakor Ivan Gradnik in kakor Matija Gubec. »Mojo srečo kri škropilec... je pel Simon Gregorčič, poet, ki je vedel, da srečna kri otrok slovenske matere zaiva najlepše cvetje.

Kdor za pravico in resnico sebe žrtvuje, se Bogu daruje! Poškropil so s tvojo krvjo, ljubi Darko, lepe briške gaje, polja in njive. S tvojo krvjo so zaznamovali tvoj rojstni dom, da bodo slovenski rodovi častili svojega narodnega mučenika in se od njega učili spoštovati svobodo in prostost svojih lastnih bratov in sester. »Mladina ni rojena, da se zabava« — zatrjuje Paul Claudel — »Mladina se je zato rodila, da se bori, da je junaka!«

Vsi sinovi slovenskih mater, ki mislimo kakor ti, in s teboj čutimo vso grenkobo in trdost komunističnega železnega jarma in krvavo pest, smo stali ob tvoji strani, dragi Darko, ko so te 16. marca 1950 komunisti streljali in ti vzeli mlado junško življenje! Bili smo pri tebi, mladi naš junak, in slišali zadnje utripe tvojega ljubečega srca. Slišali smo zadnje tvoje izročilo in ga sprejeli v srce in v dušo, da ga izročimo bratom in sestram od roda do roda.

Se zasije sonce svobode nad tvojo Medano, ljubi Darko, in nad tvojimi Brdi. A lik tvoj se bo dvigal visoko nad Brdi, nad vso Slovenijo, sijajnejši od vsake luči. Slava tebi, briški junak, vodja briških kmetov! Tvoji prijatelji

Slovenska beseda

Pot za pridobitev njene nekdane veljave

Rekli smo, da je ključ za ponovno uveljavljanje slovenske govorice na Tržaškem v naših rokah. S tem smo hoteli poudariti, da je prvenstveno od nas Slovencev samih, ne pa od oblastev, odvisno, ali bomo zopet slovenščino slišali tako pogosto in na vseh tistih mestih, kjer je bila nekdaj v navadi.

Pričnimo pri mladini. Ali ni žalostno videti, kako rada italijanči, tudi ko je sama s seboj, ker smatra, da se v »prekrasnem« tržaškem dialektu lahko bolje in duhoviteje izraža. Ako ne spoštuje sama svojega lastnega materinega jezika, kako naj potem zahteva, da ga priznava in spoštujejo drugi? Mladina je torej prva poklicana, da goji v svojih lastnih vrstah uporabo materinščine, in dolžnost staršev je, da jo s stalnim opominjanjem k temu navadijo. Zaradi tega ne bo prav nič trpelo njeno znanje italijanščine.

Vsi, brez razlike pa moramo uveljavljati uporabo slovenščine v vsem tržaškem življenju in ne samo takrat, ko smo med štirimi stenami. Problema prav gotovo ne bomo rešili z raznimi izjavami, podvigmi, ki bi nam kvečjemu škodovali. Za uveljavljanje slovenščine ni pr. prav nič koristno namerno močno kričanje z enega konca tramvaja na drugi in to na način, da bo vsak lahko prozorno videl, zakaj napenjamo svoja pljuča. Opazovalec se bo temu samo smejal, nasprotnik pa nas bo pomiloval.

Pač pa je poedincem odprto široko polje delovanja, in to je najvažnejše področje, v njihovem lastnem privatnem življenju, posebno tam, kjer prihajajo kot zaželjena stranka ali celo odjemalci v dotik z raznimi podjetji in ustanovami. Trgovine, gostilne, cestna železnica, zabavišča, zdravilnice, odvetniki itd., vse to so mesta, kjer je samo od nas posameznikov odvisno, ali bomo slovenščini priborili njeno dejansko, vsaj sorazmerno enakopravno uporabo z italijanščino. Zakaj ne bi naš človek, ko stopi v trgovino, pozdravil po slovensko, zahteval poedine predmete najprej v slovenščini? Od početka bi to morda ponekod izgledalo čudno, toda napravljeno kot nekaj popolnoma naravnega, brez izzivanja, z vso vljudnostjo in razumevanjem, ako potem dejansko ugotovimo, da dotična oseba ne zna slovenščine, bi nedvomno že v kratkem času rodilo svoj uspeh. Trgovci, ki bi stokrat doživeli nekaj takega, bo končno gledal, da ima v trgovini vsaj eno osebo, ki obvlada naš jezik. Saj so to delali celo v času najhujše fašistične diktature, ker je bilo v njihovem trgovskem interesu, da so se pri njih oglašali naši podeželani. Kar velja za trgovine, velja v isti meri za gostilne, sprevodnike cestne železnice, in če gremo malo dalje, tudi za poštne uradnike, nakup listkov na postaji, razne obrtnike, da naštejemo samo najvažnejše primere. Povsod tod ni nobenih zakonov, ki bi prepovedovali osebni pogovor v slovenščini. In tu mora naš človek, vsak član našega naroda, pripomoči do tega, da se slovenščina zopet uveljavi.

Zrtev ni velika. Saj se ne zahteva od nikogar nič več, kakor to, da govori v svojem lastnem jeziku povsod tam, kjer to lahko napravi brez očitne škode za svoje upravičene interese. Če bo vsak to napravil, ako bo to stalno ponavljal, ne da bi se zaradi tega s komer koli prepiral, potem bomo videli, kako bo slovenščina prodirala in končno jo bomo povsod res slišali tako pogosto, kakor to odgovarja našemu dejanskemu številu. Potem bo olajšano priznanje našega jezika v postopkih pred oblastmi, veliko število naših ljudi bo dobilo službe, in jim jih danes mnogi odklanjajo samo zaradi njihove narodnosti. Narod, ki bo sam spoštoval svojo govorico kot prvi in osnovni znak svoje samostojnosti, bo užival tudi kot tak ves tisti ugled, ki nam ga danes odrekajo mnogi, ker so spoznali, da je med nami veliko takih, ki so brez nadaljnega pripravljenj pogaziti in omalovaževati tako veliko svetinjo, kakršna je za vsak narod njegov lastni materin jezik.

Slovenci, govorite torej slovensko! Povsod, kjer je le mogoče! Naša govorica mora v vsakem pogledu postati drugi splošni občevalni jezik vsega tukajšnjega prebivalstva!

Samo z razširjenjem in uveljavljanjem naše govorice bomo dosegli tisto resnično enakopravnost, ki naj bo v bodočnosti časten temeljni odnos med obema tu živječima narodnostima.

Zavedajmo se, da je dosega tega smotra odvisna od nas samih, od vsakega izmed nas, in prav, prav malo od tretjih.

Slika kaže načelnika tržaškega odposlanstva E.C.A., ministra Galowaya pri razgovoru z avstralskim ministrom Cedricom Kellwayem ob priliki splošne »Avstralije«

Josip Jurčič:

Sosedov sin

II.

»Kolikoj jarmov volov pa danes kupiš?« vpraša Brašnar Antona.

»Kakšnih pet jarmov pravim, da bi jih,« odgovori bogatin Anton ter nasproti vpraša, poredno postrani pogledavši, ubožnega soseda: »Kolikoj jih misliš pa ti?«

Brašnar ume ta zasmeh, stisne spodnjo ustnico med zobe, pa se takoj nasmehne, rekoč: »Ni hudič! ti nas lahko v kozli rog uganjaš, če se o bankovnih menimo; ali ako bi te jaz v pravdi imel, pa bi te krivil kakor vrbovo šibino, če imaš tudi polno možnjo, a jaz prazno!«

»Dobro, da ti nisem nič dolžan. Ti bi se me precej lotil s pečatom?« Precej je kotomščijo,« reče Brašnar.

»Ne vem, ali bi me res tako krivil, ali bi se kaj drugače pokazalo,« reče Anton ter pogleda soseda s takim nasmehom, kakor bi hotel reči: »Kaj boš ti, sirota lačna!«

»Ali boš kaj za vino dal, Anton?«

vpraša Brašnar.

»Tako menda ne mine, da ga ne bi polič pil,« odgovori Anton, »pa ti ga tudi menda kaj poskrbneš kaj?«

»Bi ga, ali novcev ni,« pravi Brašnar.

»To je pa že žaltavo maslo, če tega ni.«

Rekši udari Anton po konju. Ljudje, ki so po cesti živino gnali ali prazni šli v semenj, pozdravljali so ju vse vprek ali z glavlo kimaje ali s kakim vprašanjem, ki je bilo nerazumno zaradi voznega ropota. Oba sta bila vsem znana moža: eden zastopnik novčev, drugi duševne aristokracije kmečke. Zlastno je bilo samo to, da je bil duševni zastopnik, pravdar Brašnar, manj spoštovan, in da je o grozna večina »dobrih ljudi« merila samo na Smrekarjevega Antona.

»Ce boš volj kupoval, mene pokliči, ni treba drugega mešetarja

iskati. Menda vendar sosedu bolj privoščiš kak krajcar zaslužka in kapljico vina, nego kateremu od bog ve kod!« pravi Brašnar, ko sta se semnju blizala.

»Tega ne, tega,« reče hudobni Smrekar. »Po nemški znaš jezik majati, kakor birč in komisari; pravdarSKI dohtar si, učen kakor cesarski minister, pa bi te jaz za mešetarja jemal? To ni spodobno!«

III.

Semenj v kakem slovenskem trgu ali večji vasi je prebivalcem v okrožju imeniten dan ter ima nekaj prazničnega. Veseli se ga kmetiči, ki je pred letom mlade voliče kupil, lepo poredil in opasel, ter je upa na ta dan da za lep dobiček prida. Veselje se ga otroci, ker vedo, da jim mati, ki je šla kuhinjske in praznične obleke kupovat, prinese meden štrukelj, rdečo trobentico in še kaj lepega. Veselje se ga naposled tudi odrasli mladeniči in deklič, ker mogoče se jim je mnogo pogovoriti med seboj, kar se ne da vselej in povsod.

Smrekarjeva Francica je bila tudi napravljena v semenj, in sicer ne zaradi kaknega izmed snubačev, katerih je imela obilo, nego ker je mati hotela, da nakupi te in one stvari za hišo.

»Ne pozabi mi šivalnika zakliče

precej debela mati Smrekarica in radostno gleda za lepo, nedeljski oblečeno hčerjo, ki stopa doli po vrtu.

»Vem,« odgovori dekle. »Da veš, očeta pošliš in se z njim domov pripelji. Če ga ne boš priganjala, zaostane pri pijančih, in bo gotovo ponoči domov hodil. Le priganjaj ga, da kmalu prideta.«

»Bom že.«

Mati gre v vežo nazaj, hči pa krene po stezi, po bližnjem pešpotu proti trgu.

Francica je bila edini otrok Smrekarjevega Antona. Vsi drugi so mu bili v detinskih letih pomrli. Dal jo je bil dve leti v mestno šolo, da se je izučila brati in pisati in kar je sicer dekletu potreba vedeti. Težkih kmečkih del je sicer ni silil delati, vendar je morala znati vse in biti povsod, zakaj oče je dejal: gospodinja ni pridna, če samo gleda, kakor drugi delajo in vedno doma čepi. Ljudje, ki so jo tako večkrat pri kakem delu videli, rekli so: ta menda ne ve, da bo toliko in toliko tisočev imela, da bi lahko sedela v sencl.

Kakor vse matere rade svojim hčeram življenje lajšajo in je hranijo od preobilnega truda, tako tudi Smrekarica ni bila zadovoljna, da bi njena Francica bila tako ženi-

ca kakor druga dekleta, ki nimajo takih roditeljev. Ali Anton, njen mož, je ob takih prilikah, ko je mati kaj pogodrnjala, s peto ob tla udaril in rekel ob kratkem: »Tako čem imeti!« In žena je vedela, da na to ni več nobene pritožbe.

Franci in njenemu značaju pak je bila ta očetova volja važna. Delo in tovarištvo z ubožnejšimi deklič in mladeniči sta jo hranila tiste puhle prevzetnosti, ki le prevečkrat preliti otroke bogatih roditeljev proti manj imovitim. Enako poslovanje, enaka usoda nas uči, da smo vsi človeki, da so vnanje srečne ali manj srečne razmere samo slučajne ter da se mora človek ceniti sam po sebi.

Govorila je rada z vsakim in o vsaki stvari. Zatorej so jo ljudje radi imeli in celo stare ženske, ki vse svet obgodrnajo, niso vedele ničesar slabega o njej povedati, razen tega morda, da ji ni noben snubač po volji, ako tudi si ima kaj izbirati iz tolike množine, kar se jih je že oglašilo.

Ni samo ogromna imovina, katero je imela Francica pričakovati, velika snubačev v Smrekarjevo hišo; deklica s črni očmi in lepim okroglim obrazom, kakor se ne najde povsod, z nekoliko zajetno, ali pravilno vzrastjo gibčnega života

bila je sama na sebi vsakega poštenega ženina vredna.

Ko je tako po poljski stezi šla, z belo, na voglih rdečo vezeno rutjo v roki, šumela je njena napol svilena obleka, prepelica je v detelji prepelela, škranec pel visoko nad zelenim žitom, a ona sama je bila zamišljena, kdo ve v katero mesto. Ni tedaj takoj slišala, da nekdo za njo korača, da jo je že dvakrat zaklical.

»Zakaj tako hitro?« Obrne se, in videč, da je mlad znanec, pravi: »Greš tudi v semenj, Stefan? Ne naglo stopi, da pojdeva vkupe.«

»Ze od daleč sem te klical, pa si danes tako ošabna, da nisi hotela počakati.«

»Nisem te slišala, res da ne.« »Ali smem vstret tebe iti?« »Saj nisva v jezi, kakor jaz mislim. Prepirla se nisva še nikoli in žalega ti menda jaz nisem storila, ti meni ne. Zakaj bi tedaj vkupe ne hodila? Vsaj naju ne bo strah, ker sva dva, in lahko si pomoreva, ko bi prišla sila; ali ne?« pravi deklica.

»Takega strahu, dejal bi, da ni, da bi mi tebe vzeli; spogledala bi se poprej!« odgovori mladenič in veselje mu sije z obličja.

(Nadaljevanje sledi)

Vesti z Goriškega

Obnovitev po fašizmu ukinjenih občin

Vlada pripravlja zakon, po katerem se bodo s posebnim naglim postopkom lahko obnovile po fašizmu ukinjene občine. Take občine so na primer Pevma s Podgoro, Ločnik in Standrež, ki so bile priključene h Gorici. Vprašanje zopetne vzpostavitve teh občin mora zanimati tudi nas Slovence, zlasti kar se tiče Pevme s Podgoro in Standreža. V teh dveh občinah bi lahko odločali Slovenci sami o svoji upravi in bi nam bila marsikatera grenka zadeva prihranjena in marsikatera težka pot olajšana. Konec pa bi bilo večini krivicam, ki jih Slovenci občutimo, ker z nami ravljajo italijanski občinski upravitelji kakor z ljudstvom, ki ga ne marajo in ki jim je na poti. Davke bi si odmerjali sami, našega jezika bi nam ne mogli tajiti in žaliti, naših šolskih vrtec bi nam ne mogli dušiti itd.

Nujno je torej, da se mi Slovenci okoli Gorice sporazumemo, kako

in kaj odločiti ob skorajšnji objavi omenjenega zakona. Goriško županstvo s svojimi Slovincem sovražnimi upravitelji, od demokristjanov do republikancev in drugih nacionalistov, ki nam osporavajo celo pravico do uporabe lastnega jezika, jasno dokazuje namen, da zadušijo naš življenjski prostor. Tako na primer prosto razpolaga z občinskim zemljiščem na Rojcah, ki ga odtuje, da se gradijo na njem nove stavbe za istrske izseljence. Na Travniku okoli cerkve sv. Ignacija, kjer je nekdo stala vojašnica, mislijo napraviti pa vrt z različnimi nasadi. In zopet spravijo v Standrež, v prostore bivše vojašnice, dijaški zavod za otroke italijanskih istrskih izseljencev. Vse to na škodo Slovincem in z jasnim namenom, da udušijo slovenski življenjski prostor.

Z vzpostavitvijo stare občine v Standrežu, če se s tem strinjajo vsi Slovenci, bo treba zahtevati od goriškega županstva vso odškodnino,

ker ne moremo pristati na to, da nam bodo jemali naše premoženje kar tako očitno krivično, kakor je počel že fašizem.

Znano je tudi, da so nam Italijani vzeli dva prostora v otroškem vrtcu v Standrežu, kamor so nastanili sedemnajst italijanskih otrok. Nad petdeset naših slovenskih otrok pa se je moralo stisniti v en sam nezadosten prostor z dvema učiteljicama. Tako postopanje je krivično in oholo, ki ga g. župan ni popravil kljub protestu našega občinskega svetovaleca g. Bratuža. Saj se g. župan ni pobrigal niti toliko, da bi g. Bratužu dal vsaj kak odgovor.

Pomislimo torej na vso trdo grenkost, ki nam jo delajo sedanji občinski voditelji, in premislimo, kaj nam je storiti ter odločimo se! Davkov, da nas bodo raznarodovali in nam delali krivice, ne bomo vendar plačevali.

zglasil na Uradu za delo na trgu Crispi v Gorici. Plača ne bo prav popolna, poleg tega pa bodo zaposleni delavci prejeli tudi nekaj hrane.

Taka središča bodo odprli tudi v Trzinu, Zagorju - Gradiški, Romanu, Fogliani - Sredipolju in v Gradcu.

Preval pod Brdami

Za obnovitvena dela na Prevalu pod Brdi je nakazanih 27 milijonov lir. Z delom bodo začeli takoj.

Sv. birma

V nedeljo 28. t. m., to je na Binkoštni praznik, bo v Gorici sv. birma, najprej ob 9. uri zjutraj v stolnici, opoldne pa v cerkvi sv. Ignacija na Travniku, kamor navadno peljejo birmovat svoje otroke goriški Slovenci.

Begunec

Iz Bovca je pribežal v Italijo 34 letni Kenda Jožef. Izjavil je, da bi se rad izselil v prekomorsko državo, ker mu doma v Bovcu ni bilo mogoče živeti.

Medana (na meji)

Težko je bilo nam vsem, ko je pretekli petek 12. t. m. zazvonilo iz lin našega zvonika in se je bliskoma raznesla novica, da je bil ustreljen v Solkanu naš vačan Darko Toroš, ki je bil obsojen na smrt dne 9. decembra p. l. Nič ni pomagal priziv proti razsodbi, niti prošnja za pomilostitev. Komunistom se je hotelo žrtve za ustrahovanje naraščajočega nezadovoljstva med nami kmeti...

Ker ne smemo izraziti hudo prizadetosti, ki imata še dva sina v zaporu z isto razsodbo, naše sočustvovanje, naj jima velja naša tiha naklonjenost in pa naša molitev za odrešenje, za katero se je naš ljubljani Darko žrtvoval in dal za novo svobodo, kakršno smo si vedno želeli, tudi takrat, ko so nas hinavski komunisti z lažjo varali, svoje mlado in vseskozi neomadeževano življenje.

Darkota so nam ustrelili, a s tem so nam prižgali luč, s katero bomo skozi temo dospeli do jutranje zarje naše svobode. In takrat, ljubi Darko, ti hočemo postaviti tudi stvaren spomenik, da simboliziramo tudi vzgled ljubezni do svobodne domače zemlje!

Medanje

Radio Trst II

(343,9 m — 872 Kc-sec)

Nedelja, 28. maja 1950: 9.00 Kmetijska oddaja. — 11.30 Aktualnosti. — 13.00 Glasba po željah. — 19.00 Pogovor z ženo. — 21.00 Z domače knjižnice police. — 21.40 Priključene simfonije skladbe. Ponedeljek, 29. maja: 13.00 Pesmi raznih narodov. — 19.00 Evropski obnovitveni načrt. — 20.10 Samospevi. — 21.00 Beethoven: Koncert za klavir št. 2. — 22.15 Zabavna in plesna glasba. Torek, 30. maja: 13.00 Glasba po željah. — 19.00 Mamica pripoveduje. — 20.00 Vokalni koncert baritonista Marjana Kosa. — 21.00 Vozovi mladini: Od naseljeve Slovenov do kralja Sama. — 21.30 Wienerwaldski koncert za violino št. 2 v c-molu.

Sreda, 31. maja: 13.00 Popoldanska glasba. — 19.00 Zdravniški vedež. — 20.10 Vokalni kvartet »Veseli bratci«. — 21.30 Haydn: Koncert v D-duru za čelo in orkester. 22.45 Nočne plošče.

Četrtek, 1. junija: 13.00 Slovenske narodne pesmi izjava pevski duet, na harmoniko spremlja Mario Sancin. — 18.15 Glasbeno predavanje. — 19.00 Slovensčina za Slovence. — 21.00 Radijski oder: Guđo Cantini: »Klatež«, veseligr v treh dej., nato Večerni koncert.

Petek, 2. junija: 13.00 Glasba po željah. — 18.40 Schrammel kvintet. — 20.00 Slovenski samospevi. 20.30 Tržaški kulturni razgledi. 21.00 Mojstri besede. — 22.00 Čajkovskij: Simfonija št. 2 v c-molu. Sobota, 3. junija: 13.30 Salonski kvintet. — 18.30 Oddaja za najmlajše: »Tolovaj Mataja«. — 21.00 Sobotni večer. — 22.00 Večerni koncert. — 22.45 Plesna in zabavna glasba.

DEKLE staro 18-24 let, Slovenko, pripravljeno se izseliti v Avstralijo, večjo domačo delišče Slovenec iz Avstralije v svrhu ženitve. Naslov v upravi lista.

Mizarsko podjetje
Milivoj Pertot
Barkovlje, ul. Bevado 15 - tel. 39-08
izdeluje:

vsa stavbna dela -
pohištva vseh vrst
- tudi po načrtu -
čolne

Sedaj pa eno vprašanje na te lutke kominformističnega kova. Kje pa živijo na Goriškem italijanski in slovenski delavci v bratstvu dela? Ali mislite, da smo Slovenci tako naivni, da ne razumemo, da ste tudi vi kominformisti proti Slovincem kot Slovincem? Mi to dobro vemo, in vaša politika tako na Goriškem, kakor v Trstu in v parlamentu ter senatu v Rimu je povsem enaka politiki demokristjanov in drugih nacionalistov. V politiki proti Slovincem ste vsi Italijani enaki in edini. In v nasilju in terorju ste si enaki in edini pa vsi komunisti, Stalinovi in Titovi. Vrh vsega pa še hinavski in lažnivci.

Drobne vesti

Šolski izlet

Preteklo sredo so napravili goriški slovenski dijaki izlet v dve smeri. Dekleta so šla v Trzin, da bi si ogledale ladjedelnico. Sreče niso imele, ker so jim zaradi nekaterih ovir ogled onemogočili. Fantje so se podali pa v Steverjan, med naše pridne poljedelce. Z vrha Steverjana so si ogledali vsa Brda, svetogorsko pogorje in pa Vipavsko dolino ter Kras. Popoldne sta se obe skupini, dekleta in fantje, srečali v Podgori, kjer so fantje igrali nogomet.

Lepo je gledati našo mladino, in veseli je navdahniti človeka, ko vidi, da je ta naša mladina zdrava po duhu in telesu. V Podgoro so se podali tudi mnogi starši naših dijakov, da so se prepričali o slogi in prijateljstvu ter bratstvu, ki veže našo mladino v lep cvetoči venec. Pozdravljena mladina ob tvojem stopanju v življenje! Učenje in zdrava igra bodi danes tvoja misel, da bo jutri tvoje delo resno, plodno in veselo!

Odškodnina za vojno škodo v Afriki

Uradni list prinaša zakon, po katerem se izplačujejo predujmi za odškodnino na vojni škodi, ki je nastala v Afriki, po tem načelu: na prvih dve sto tisoč lir plačuje ves znesek; na nadaljnjih dve sto tisoč lir škodo se polovico tega zneska; na še nadaljnjih dve sto tisoč lir škodo, plačajo še 25 odst.; in na nadaljnjih zneskih pa še 10 odst. Skriljevo

Skriljevo

Tu na našem griču je sedaj pravi raj. Česnje so dozorele in polje nam daje že tudi druge pridelke. Kupci

Plešivo

V soboto 13. t. m. je umrla naša sosedka Egidija Blažič - Kozanjčeva. Pokojna je bila dolgo časa bolna in je mnogo trpela, a je vse Bogu vdano prenašala. Pokopali smo jo v nedeljo 14. t. m. na pokopališču v Krminu ob veliki udeležbi. — To našo družino pa je zadel še drug udarec. S hčerko Verico je bil zaročen naš medinski rojak Darko Toroš, ki je bil obsojen na smrt v Solkanu 9. decembra p. l. in so ga ustrelili 16. marca letos. Hudo preizkušena družina in zlasti zaročenka je z grenkobo v srcu sprejela tudi ta udarec. Na Vnebohod 18. t. m. je pri Sv. Subidi, kjer imamo našo slovensko sv. mašo, g. V. V. naročila sv. mašo za pokojnega ljubljene zaročenca. Marsikatero oko se je orosilo, ko je zaročenka sama stopila pred oltar k obhajilni mizi. Ob njeni strani smo mi videli in duhu navzočega njenega zaročenca — in globoko sočustvovali. Vsej družini naj velja naše sožalje.

Nekaj Plešivcev

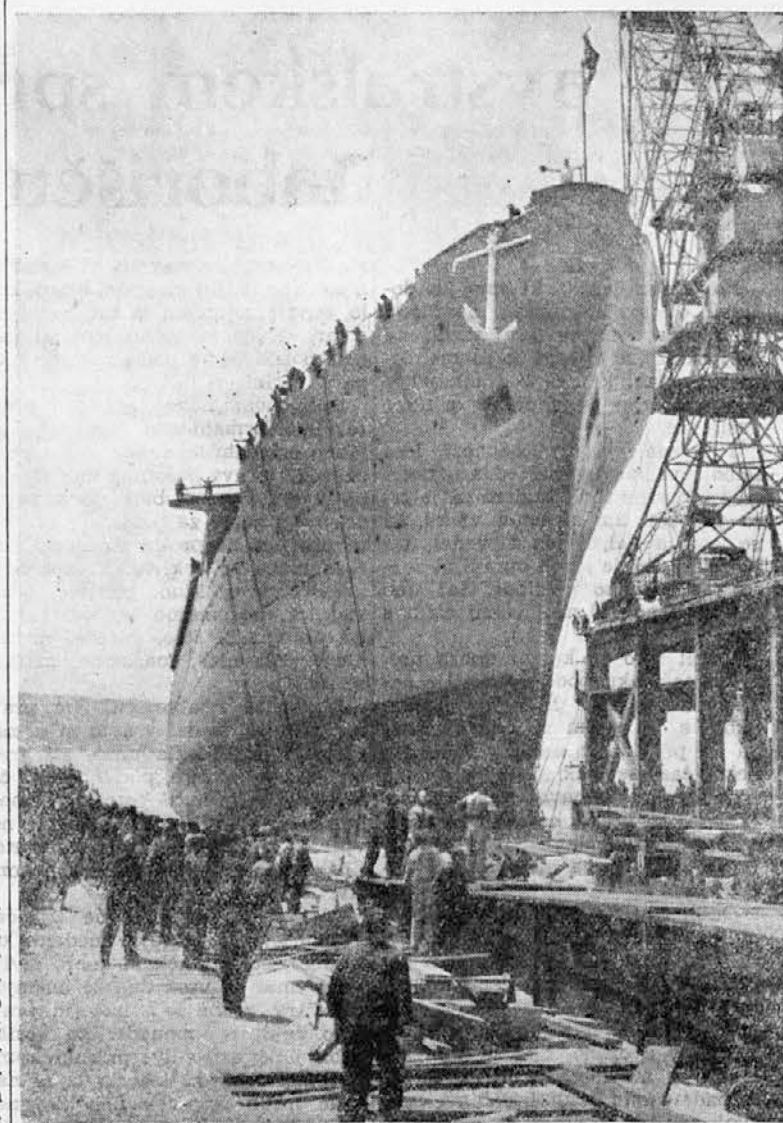
Števerjan

Začeli smo s prodajo češenj. Vozimo jih na trg v Gorico, kjer jih prodajamo na debelo od 40 do 50 lir za kg. Češenj letos ni prav veliko, vendar se mi zadovoljimo s tem, kar nam deblo da. Več nam obeta breskve, saj so jih polna debla. Tudi drugega sadja kaže, da bo dosti. Trta bo začela cveteti. Vreme je za to ugodno. Kmetje smo sedaj stopili v čas velikega napora in truda. Hkrati imamo pobiranje sadja, košnjo trave in skropljenje trt. Da bi vsaj ta naš trud ne bil zaman!

Gorica

V ponedeljek 29. t. m. bodo tu otvorili posebno delovno šolo. Zaposliti bodo brezposelne od 18 do 60 let v dveh delavskih šolah. Namen te zaposlitve je, da se olajša kriza brezposelnosti z zaposlitvijo delavcev na posebnem delu, ki služi hkrati tudi za tehnično in strokovno izobrazbo. Kdor se želi prijaviti za tako delovno šolo in izpolnjuje tozadevne pogoje, naj se

Odgovorni urednik: dr. Janko Jež
Tiska:
tiskarna »ADRIA«, d. d. v Trstu

Na sliki vidimo »Avstralijo«, prvo ladjo, ki so jo po vojni zgradili za obnavljanje se brodovje Tržaškega Lloydja. Ladjo so zgradili s pomočjo fondov Evropskega obnovitvenega načrta, ki je prispeval 40 odst. sredstev. Zavezniška vojaška uprava je prispevala 33 1/3 odst., ostalo pa Tržaški Lloyd sam. — Kot znano, sta v gradnji še dve podobni ladji za Tržaški Lloyd, razen tega pa tudi ena 25.000 tonska prekoceanska ladja za družbo »Italia«. Gradnjo vseh teh ladij financira E.R.P. — Nekaj podatkov o »Avstraliji«: Ladja bo imela 13.000 ton, služila bo potniškim in tovornemu prometu med Trstom in deželami Oceanije, stroški gradnje bodo znašali preko 5 milijard lir in ladjo bodo predali prometu marca 1951

ZAHVALA

Najlepša zahvala vsem sorodnikom, prijateljem, znancem, šolskim predstavnikom, častnim sestram za pomoč in tolažilne besede, posebno pa dr. Karlu Rutarju za njegovo požrtvovalno pomoč v težki bolezni mojega soproga.

Gorica, 24. maja 1950.

ZORA NANUT

ZAHVALA

Družina FURLAN iz Repentabra se prisrčno zahvaljuje vsem dobrim prijateljem, ki so ji zvesto stali ob strani v težkih urah bolezni in smrti njenega nenadomestljivega gospodarja

Alojzija Furlan-a

in vsem onim, ki so ga spremlili k večnemu počitku ali s cvetjem počastili njegov spomin.

Zlasti se zahvaljuje občinskemu svetu v Repentabru, ki je enodušno s pomočjo občinskega tajnika g. Josipa Ukmarja organiziral in izvedel pogreb svojega pokojnega tovariša, in posebej g. županu Josipu Bizjaku za njegove tolažilne in poslovljne besede na grobu.

Iskreno se zahvaljuje častiti duhovščini za tolažila svete vere, katerih je bil pokojnik deležen, in za veličastni pogrebni obred. Zahvaljuje se predsedstvu cone, ki je poslala svojega zastopnika k pogrebu.

Zahvaljuje se vsem političnim skupinam, ki so po svojih zastopnikih počastile pokojnika na njegovi zadnji poti.

Zahvaljuje se pevcem s Prozeka za njihovo ganljivo petje na domu, v cerkvi in ob odprtem grobu.

Posebno zahvalo izreka g. dr. Antonu Danev-u, zdravniku na Opčinah, za njegovo požrtvovalno in prijateljsko pomoč, katero je nudil našemu dragemu in nepozabnemu pokojniku do njegovega zadnjega smrtnega izdihljaja.

Repentabor, 24. maja 1950.

Za družino Furlan:

ERNESTA, žena
VERICA, hčerka
ALBIN, brat

Tržaška hranilnica in davki nabrežinske občine

Govorica, o kateri smo pisali v zadnji »Demokraciji«, da bomo morali Nabrežinci plačevati svoje davke od sedaj naprej v Sesslanu, pri tamošnji podružnici »Tržaške hranilnice«, je — resnica. Z neverjetno naglico je »Tržaška« lepila po občini lepake s takim oznanilom.

Vedel bi radi, zakaj je imela »Tržaška« tako velikansko silo s to objavo? Vedeli bi radi, s čigavim dovoljenjem je to odredila ali s kom se je za to sporazumela. Z nabrežinsko občino gotovo ne, ker noben občinski svetovalec ne ve o tem ničesar.

Cudno, da nismo do sedaj morali s svojimi davki celo v Trst, ker če nas »Tržaška« sedaj sili na pot izven središča občine, bi lahko to storila tudi za Trst in bi si tako prihranila stroške za podružnico, ki bo po vsej verjetnosti brez dela.

Tu izražamo mnenje in zahtevo vseh Nabrežincev in Sempoljcev

— ne glede na politično prepričanje —, da mora občinski svet na svoji prvi seji razpravljati o tem vprašanju in povedati »Tržaški hranilnici«, da je Nabrežina še vedno uradno središče naše občine in da nismo mi tu zaradi »Tržaške«, pač pa je ona tu za nas. Zakaj ne sili Tržačanov, da bi plačevali svoje davke na Opčinah? Mi od »Tržaške« nimamo dobičkov, pač pa jih ima ona od nas, ko dobi lep odstotek naših žuljev in zato naj nam bo ona nam na razpolago in ne mi nje.

Vsi davkoplačevalci zahtevamo od naše občine, naj poskrbi, da bo imela davčna izterjevalnica še nadalje dva uradna dneva na teden ravno v občinskem poslopu v Nabrežini, kot je delala do sedaj.

Odboru domače »Kmetičke hranilnice in posojilnice« pa bi radi rekli po tolikih letih spanja: »Dobro jutro!«

Clan Kmetičke

Širite „DEMOKRACIJO“

Dr. R. IUNGO
zobozdravnik

izdeluje proteze v jeklu, zlatu, kavčuku in plastiki. - Največja garancija. - Sprejema od 10 do 12 in od 15 do 19 (Govori slovenski)
TRST, ulica Torrebiana 43
Vogal ulica Carducci

NECCHI novi model B U

NA OBROKE

Mizarji kmetovalci podjetniki!
deske smreke, mace, snove in trdih lesov, trame in par-

CALEA
TEL. 90441 TRST
Viale Sonnino, 24

za vezenje, krpanje, obilavanje luknj, prišitje gumbov, čipke, cikcakaste šive. Vsa dela se izvršujejo brez okvirja. Pouki za vezenje brezplačno.
SIVALNI STROJI na industrijski tok za čevljarje in krojače.
PRODAJA NADOMESTNIH DELOV. RADIO APARATI najboljših znamk pri
TULLIO
TRST - ul. C. BATTISTI št. 12
Tel. 65-33 - TRZIC, na Korzu